

Cumhuriyetçilik

“Cumhuriyetçilik” sözcüğü, cumhuriyetçilik akımından türemiştir. Genel olarak; cumhuriyet rejiminden yana olmak, cumhuriyetçi bir devlet düzeni ya da siyasal yönetimin kurulabilmesi için çalışmak, Cumhuriyet yönetimini kurmak ya da korumak için çaba göstermek, bu doğrultuda etkinlikler sürdürmek, cumhuriyeti savunan düşünceleri taşımak ve savunmak anlamı taşımaktadır. Bir ülkede cumhuriyet yönetiminin kurulabilmesi ya da kurulmuş olan cumhuriyet düzeninin korunabilmesi doğrultusunda, geliştirilen siyasal anlayışlar ya da izlenen politikalar da yine “cumhuriyetçilik” kavramının içerisinde yer almaktadır.

Arapça *halk* anlamına gelen “*cumhur*” kökünden türetilmiş olan cumhuriyet kavramı, kısaca başında seçimle gelen bir cumhurbaşkanının bulunduğu siyasal yönetim ya da devlet modelini ifade eden bir anlama gelmektedir. Halkın devleti yöneten cumhurbaşkanını serbest seçimler yolu ile işbaşına getirdiği ve devleti yönetme yetkisini geçici bir süre için bu başkana devrettiği yönetim biçimine gelişmiş Batı ülkelerinde cumhuriyet adı verilmektedir. Saltanat ya da monarşi adı verilen her türlü krallık rejimlerine karşı bir demokratik alternatif olarak öne çıkan cumhuriyet yönetimleri, zaman içerisinde gelişmeler göstererek çağdaş dönemin en ileri siyasal rejimleri konumuna gelmişlerdir. Batı dillerinde, Latince kökenden gelen *Res publica* kavramı doğrultusunda, halka ait olan kamusal alanının ve bu alanda yer alan her türlü kamu malının, halkın kendi içinden seçtiği bir halk temsilcisinin yönetimine bırakılması anlamında, cumhuriyet bir toplumun kendi kararları ile ve kendi içinden seçtiği temsilcileri aracılığı, kamunun ortak yararı için kendi kendini yönetmesine verilen ortak bir addir. Kamusal bir örgütlenme olan devletin, halk kitlelerinin yararına gene halkın kendi içinden seçerek devletin başına getirdiği cumhurbaşkanı aracılığı ile yönetilmesine kısaca cumhuriyet adı verilmektedir.

Cumhuriyetçilik, eski Yunan döneminden başlayarak hem bir akım, hem de bir düşünce tarzı olarak önemli gelişmeler göstermiştir. Cumhuriyetçilik, insan toplumlarının yerleşik düzene geçmeleriyle birlikte başlamış ve bu toplumların kendi kendini yönetmeleri ideali doğrultusunda gelişmeler göstermiştir. Halk kitlelerini kaba kuvvetin, kişisel gücün ya da belirli çıkar çevreleriyle toplumun egemen kesimlerinin ya da emperyalist dış güçlerin saldırı, baskı ve tasallutlarından kurtarılması doğrultusunda hem bir siyasal akım hem de bir düşünce biçimi olarak tarihin her döneminde önemli aşamalardan geçerek günümüze kadar gelmiştir. Cumhuriyet adı verilen halk topluluklarının yaşadığı her ülke ya da bölgede, cumhurun kendi kendisini yönetmesi arzu ve isteği öne çıkmıştır. Ancak kaba gücü ya da benzeri yönlendirici güçleri eline geçirenlerin hegemonyaları, bu tür yönelişlerin önünü kesmiştir. Cumhuriyetçi düşünce ve yönetimler sayesinde halk kitleleri bu gibi durumlardan kurtularak kendi özgür geleceklerini belirleyecek gerçek anlamda halk temsilcilerini yönetime getirebilmiştir.

Cumhuriyetçiliğin ilk ana ilkesi yurttaşlıktır. Cumhuriyetçi akımlar, ancak bir ülke ya da bölgede yaşamakta olan insan toplulukları ya da halk kitlelerinin o yerde yerleşik bir düzen kurmalarıyla oluşacak siyasal örgütlenme düzeninde, o ülkenin vatandaşı konumundaki yurttaşlar tarafından savunulabilmektedir. Bir ülkede yaşayan özgür yurttaşların serbestçe hareket edebilmeleri ya da yaşayabilmeleri doğrultusunda aradıkları siyasal düzenin cumhuriyet olması istenmiş ve bütün yurttaşların sahip oldukları hak ve özgürlükleri en üst düzeyde uygulama alanına aktarabilecek düzeyde bir siyasal rejimi gerçekleştirebilmek doğrultusunda cumhuriyetçilik akımı zamanla öne çıkmıştır. Bir ülkede yaşayan bütün insanları vatandaş tanımlaması altında, cumhurun eşit ve özgür temsilcileri olarak ele alan ve hepsinin bir araya gelmesinden oluşan ortak kamu gücünü devletin yönetiminde etkin kılmak isteyen siyasal akımlar, genel olarak cumhuriyetçi siyasetlerin içinden çıkmışlardır. Bir ülkede yaşamakta olan halk topluluğu içinde var olan her

insanın eşit ve özgür bir biçimde devlet ve toplum yönetimine katılma hakkının tanınmasıyla birlikte, cumhuriyet rejimine giden gelişmelerin yolu açılmıştır. Bu doğrultuda halk kitleleri kendi ülkelerini seçilmiş temsilcileri aracılığı ile yönetebilme hedefi doğrultusunda cumhuriyetçilik akımlarını örgütleyebilmektedirler. İnsan toplumları içerisinde yurttaşlık kavramının ortaya çıkarak gelişmeler göstermesi, cumhuriyetçilik akımları açısından elverişli ortam yaratmıştır. Halk kitlelerinin zamanla daha fazla bilinçlenmesi ve içinde yaşadığı ülkenin kaderine daha fazla sahip çıkmasıyla beraber, yurttaşlık kavramının cumhuriyetçi yurttaşlığa dönüştüğü ve belirli bir aşamadan sonra da yurttaşlığın cumhuriyetçilik olarak geliştiği görülmüştür. Artan nüfus ve yeryüzüne dağılan halk kitleleri oluşumu, toplumsallığı öne çıkarırken, yurttaşlık anlayışının da bireycilikten uzaklaşarak sosyal bir içerik kazanmağa başladığı görülmüş ve bu aşamadan sonra toplumsal bilince sahip bir yurttaşlık anlayışı cumhuriyetçilik olarak gelişme göstermiştir. Cumhuriyetçi yurttaşlık beraberinde toplumsal tabana dayanma ilkesini de getirerek, halk kitlelerinin daha fazla devlet yönetiminde etkin olmasını sağlamıştır. Siyasal toplumsallaşma aktif yurttaşlık için elverişli koşulları hazırlarken, sosyal yaşamda etkisini artıran yurttaşların ülke ve devlet sorunları ile daha yakından ilgilenmelerini ve dolayısıyla cumhuriyetçi bir çizgide yaşamlarını yönlendirmelerini sağlamıştır.

Batılı düşünürlerin çoğunluğunun ortaya koyduğu üzere, cumhuriyetin en önemli özelliği olan erdemlilik ilkesi, aktif yurttaşlığın gelişmesiyle beraber toplumsal gerçeklik alanında etkinliğini artırmıştır. Bir ülkede yaşayan halk topluluğunun ortak yararına yönelen, ülkenin ulusal çıkarlarını en üst düzeyde erişilmesi gereken hedefler olarak belirleyen aktif yurttaşlar bu doğrultudaki çabalarını cumhuriyetçi hareketler ya da siyasal akımlar içerisinde geliştirebilmişlerdir. Cumhuriyet devletlerinin doğrudan halk yönetimleri olabilmeleri de, aktif yurttaşlık anlayışı ve de uygulamaları doğrultusunda geliştirilen siyasal katılımın en üst düzeylere gelmesiyle mümkün olabilmektedir. Bir toplum ya da ülke için en ön planda önem taşıyan ortak yarara ulaşılması, cumhuriyetçiliğin bu doğrultudaki ana hedefidir. Bireyci yaklaşımlarından uzaklaşan ve kişisel çıkarlarını arka plana alan ama bunun tamamen tersi bir doğrultuda ülkenin ortak yararlarına, devletin varlığının korunması ve toplumun gereksinmelerinin karşılanması doğrultusunda ulusal çıkarlara öncelik tanıyan aktif yurttaşlık anlayışı, gelişmiş ülkelerdeki cumhuriyetçilik anlayışının önde gelen özünü ve içeriğini belirlemektedir. Kamusal çıkarlar doğrultusunda her türlü kişisel çıkar ve arzudan arınmak anlamında kamusal erdemlilik anlayışı, bütün Avrupa'yı cumhuriyetçi bir döneme sürükleyen Fransız devriminin hazırlayıcısı toplumsal bir oluşumun önünü açmıştır. Aktif yurttaşların bireysel özverileri cumhuriyetçi akımların özünü oluşturmuş ve zamanla bu tür yaklaşımlar cumhuriyetçiliğin daha da bilinçli bir düzeyde gelişim sağlamasına katkı sağlamışlardır.

Erdem kavramının kamu yararına bir doğrultuda gelişmesi, cumhuriyetçi akımları güçlendirerek cumhuriyet rejimleri açısından bir toplumsal güvence sağlarken, bu durumun tamamen tersi noktalarda erdemliliğin zayıflaması ya da ortadan kalkması aşamalarında cumhuriyet devletlerinin hızla çöküntüye sürüklendiği görülmüştür. Erdemlilik anlayışının kamusal alana dönük geliştiğinde toplumun bütünün düşünen bir ortak yararı gerçekleştirmek cumhuriyetçilik açısından daha kolay olabilmekte, aksi durumda ise tamamen tersi bir doğrultuda cumhuriyet rejimleri hızla tehlikeli dönemeçlere doğru sürüklenmektedirler. Cumhuriyetçi yurttaşlık anlayışı, insan bilinçliliğinin ve varlığının bir biçimi olarak ülke yönetiminde erdemlilik ilkesi doğrultusunda ahlak düzeyinin gerçekleşmesi için elverişli bir ortam sağlar. Cumhuriyet rejimleri, gelecekte süreklilik kazanabilmek ve her türlü tehditlere karşı kendisini koruyabilmek için, bir cumhuriyet rejimi için gerekli düzeydeki bilinçliliği sağlayacak eğitim, öğretim ve kültüre önem vermek zorundadırlar. Ülke ve dünya sorunları üzerine vatandaşları eğiterek bilinçlendirecek bir eğitim düzeni cumhuriyet rejimleri açısından olmazsa olmaz bir koşuldur. Cumhuriyet devletleri kendi çatıları altında böylesine bir

cumhuriyetçi eğitim ve kültür düzeni kurarlarken, aynı zamanda geleceğin cumhuriyetçi kuşaklarının yetişmelerine de yardımcı olarak, cumhuriyetçilik akımının sürüp gitmesini sağlarlar. Her türlü dini inanç ve öğretinin ötesinde, bilimi esas alan laik bir devlet düzeni olarak, cumhuriyet rejimleri insanları aktif ve sorumlu bir vatandaşlık anlayışına kavuşturan cumhuriyetçi eğitim düzenleriyle, yeniden ortaçağın karanlık dönemlerine geri dönmeyi önleyerek, geleceğe doğru kendi yollarında emin adımlar atabilmektedirler.

Cumhuriyetçilik seçimle gelen geçici yönetimleri işbaşına getirmek olduğu için, hak ve özgürlüklerin en üst düzeyde gerçekleştirilebileceği bir özgürlük düzenini savunmak cumhuriyetçiliğin ana ilkelerinden birisidir. Siyasal alan hak ve özgürlüklerin devlet güvencesi altında tanınmasıyla ortaya çıkarken, bu doğrultuda hareketler ve eylemler de deneyler olarak devreye girmektedir. Bu çerçevede cumhuriyet rejimleri halk toplulukları ve yurttaşlar açısından birer özgürlük düzeni olarak gerçeklik kazanmaktadır. Otoriter ya da baskıcı rejimler ile krallıklar veya imparatorluklar ile karşılaştırıldığında cumhuriyet rejimleri bir anlamda özgürlüklerin güvencesi olarak belirlemektedir. Her türlü anlamıyla özgürlüklerin en üst düzeyde gerçekleşebildiği rejimler olarak cumhuriyet devletlerinin kurulabilmesi ya da kurulmuş olan cumhuriyet düzenlerinin korunabilmesi için cumhuriyetçi akımlar devreye girerken, yurttaşlar en üst düzeyde sahip oldukları hak ve özgürlüklerini kullanabilmektedirler. Temel hakların tanınması doğrultusunda özgürlüklerin yürürlüğe girmesiyle beraber, hak ve özgürlüklere her türlü müdahale ya da sınırlamaların önlenmesi çizgisinde devlet güvenceleri devreye girebilmektedir. Hukuk açısından pozitif ve negatif özgürlüklerin tam anlamıyla tanınabilmesi ve uygulamada geçerlilik kazanabilmesi, ancak cumhuriyet rejimleri ile mümkün olabildiğinden, cumhuriyetçilik akımları sonuna kadar özgürlükçülüğü ana bir ilke olarak benimsemektedirler. Cumhuriyetçilik akımı bir siyasal örgütlenmeye kavuşarak, siyasal parti görünümünde ortaya çıkarken, hem kendi özgürlüğünü hem de diğer siyasal akımların hak ve özgürlüklerini eşit bir çizgide kabul etmek durumundadır. Cumhuriyetçi özgürlük anlayışı, siyasal anlamda bir özgürlük olarak anlaşıldığında, cumhuriyetçilik böylesine bir hak ve özgürlükler düzeni arayışı ve mücadelesinin adı olmaktadır. Cumhuriyetçi anlamda siyasal özgürlük düzeni, kendi kendini yönetme, kendi geleceğine sahip çıkma ve her türlü dış baskıdan uzak olarak tam anlamıyla bağımsız bir yaşam düzenine sahip olabilme anlamına gelmektedir. Böylesine bir siyasal yapılanma için, pozitif hak ve özgürlükler kadar negatif hak ve özgürlüklerin de devrede olması zorunludur.

Cumhuriyetçi özgürlük anlayışı, pozitif ve negatif anlamda hak ve özgürlüklerin bütünüyle gerçekleştirilmesini savunurken, bunlara ek olarak bir de üçüncü planda her türlü baskıyı ve hegemonyayı ortadan kaldırma anlamında da eylemsel bir özgürlük ortamını da savunmaktadır. Bazı batılı düşünürlerin tahakkümsüzlük ortamı olarak tanımladıkları böylesine geniş açılı bir özgürlükçülük, cumhuriyet rejimleriyle gündeme gelirken, cumhuriyetçi akımların ana hedefi haline gelmiştir. Tarih boyunca, kralların, imparatorların ya da sömürgeci emperyalist devletlerin baskı ve zulmü altında ezilen dünya ülkeleri ve halk kitleleri, böylesine bir baskı kıskacından kurtulabilmek üzere, üzerlerindeki hegemonyacı baskı düzeninden kurtulabilmeyi amaçlamışlardır. Bir özgürlük düzeni olarak cumhuriyet rejimlerini ilân etme aşamasına geldiklerinde, cumhuriyet devletlerini bir anlamda tahakkümsüzlük düzeni olarak gerçekleştirmeğe çalışmışlardır. Herkesin ortak alanı olan kamusal alanda bir halk yönetimi biçimi olarak cumhuriyetçilik gerçeklik kazanırken, halk kitleleri ya da toplum üzerinde bir çıkar düzeni kurmuş olan bütün eski tahakkümden kurtulabilmek, cumhurun başlıca hedefi olarak devreye girmiş ve cumhuriyetçiliğin de esas özünü oluşturmuştur. Cumhuriyet ilân edilen bütün ülkelerin geçmişlerine bakıldığında ya dış ya da iç güçlerin getirmiş olduğu bir tahakküm düzeninde kurtulma çabasının öne geçtiği görülmektedir. Bu yüzden, cumhuriyetçi özgürlük anlayışının pozitif ve negatif özgürlüklerden sonra üçüncü bir kavrayış biçimi olarak her türlü baskı, otorite ve zulümden kurtuluşun adı olarak tahakkümsüzlük anlamında bir başka tür özgürlükçü yaklaşımı öne çıkardığı gözlemlenmektedir. Kölelik düzeninin

ortadan kaldırılmasından sonra insanlar arasında gündeme gelen her türlü efendi-köle ilişkisini ortadan kaldırmağa yönelik bir tahakkümsüzlük anlayışı, cumhuriyetçilik akımları ile beraber yeryüzünde geniş yankılar bulmuştur. Bu doğrultuda hareket eden cumhuriyetçiler, zincirleri kırarak kölelik düzenlerinden kurtulmuşlar ve daha sonra da cumhuriyet ilan ederek temel hak ve özgürlüklerini devlet ve hukuk güvencesi altına alabilmişlerdir. Temel hak ve özgürlüklerine güvenlik ortamında sahip olabilen halk kitleleri, her türlü müdahale ve tahakkümden kurtularak gerçek anlamda özgürlükler ortamına cumhuriyet rejimleri sayesinde erişebilmişlerdir.

Cumhuriyetçi akımlar devlet düzenlerini her türlü müdahale ve tahakkümden kurtararak gerçek anlamda bir özgürlük düzenini kendi ülkelerine getirirler. Bir hukuk devleti çatısı altında yasalar ve düzenlemeler ile insanların yaşamları belirli siyasal yapıya kavuşturulurken, hak ve özgürlüklerin her türlü müdahale ya da baskının ötesinde kişiler tarafından kullanabilmeleri hedeflenmektedir. Ortaya çıkan beklenmeyen durumlar ya da önlenemeyen baskı, iç ve dış müdahaleler ile bazı güç merkezlerinin sosyal ve siyasal yaşam üzerine açık ya da dolaylı yollardan getirdiği yeni tahakküm girişimleri karşısında, gene cumhuriyetçilerin ısrarlı karşı çıkışları ile denge sağlanabilmekte ve özgürlükçü düzenin geleceği kurtarılmaya çalışılabilmektedir. Geçici ya da kalıcı türden tahakküm girişimlerine karşı cumhuriyetçi güçlerin dikkatli olması ve cumhuriyetin uyanık bekçileri olarak halkın kazanılmış haklarından meydana gelen özgürlükler düzenine sonuna kadar sahip çıkma doğrultusunda mücadele vermeleri gerekmektedir. Bu da ancak aktif yurttaşlık ve katılımcı siyaset ile mümkün olabilmektedir. Toplum içindeki köşe başlarını tutmuş olan ekonomik ve siyasal güç merkezlerinin geçmişten gelen hegemonyalarını yeni dönemlerde ya da değişen koşullarda farklı tarzda tahakküm girişimleri ile sürdürmeğe çalışmaları, hak ve özgürlüklerin uyanık bekçileri olarak cumhuriyetçilerin tepkisi çekmekte ve bu nedenle de cumhuriyetçi akımlar ile anti cumhuriyetçi güç merkezleri arasında siyasal çekişmeler sürüp gitmektedir. Az ya da çok, iç ya da dış her türlü tahakküm girişimine karşı cumhuriyetçilerin kazanılmış hak ve özgürlükler doğrultusunda siyasal mücadele vermeleri kaçınılmaz olarak gündeme gelmektedir.

Cumhuriyetçi akımlar, cumhuriyetçi bir hedef doğrultusunda çalışmalarını sürdürerek, cumhuriyetçi bir sonuca varmak için uğraşırlar. Temel hak ve özgürlüklerin herkese eşit ve güvenli bir biçimde sağlanması, cumhuriyetçi hareketlerin her zaman ana ilkelerinden birisi olmuştur. Cumhuriyetçilik, cumhuriyet devleti kurmak kadar bu siyasal düzeninin zaman dilimi içerisinde en ileri yaşam düzeni seviyesine getirilmesini hedeflemektedir. Toplum içerisindeki genel geçerli bir cumhuriyetçi düşünce tarzına sahip olunması gene cumhuriyetçi akımların önde gelen misyonlarından birisi olarak öne çıkmaktadır. Cumhuriyet rejiminin güçlendirilmesi, cumhuriyet düzeninin dünyadaki gelişmelere paralel bir doğrultuda yenilenmesi ile mümkün olacağı için, cumhuriyetçilik akımları bu doğrultularda etkinliklerini sürdürmektedirler. Cumhuriyetin daha kapsayıcı olması, her türlü yeniliğe açık bir tutum gerektirdiği için çağdaş dünyanın önde gelen yeni cumhuriyetçi akımlarında bu doğrultuda yeni örnekler görülebilmektedir. Cumhuriyet rejimlerinin yakından izlenmesi ve denetlenmesi, gene halk kitlelerinin görevi olduğu için cumhuriyetçi akımların bu doğrultularda da etkinlikler gösterdiği görülmektedir.

Cumhuriyetçilik akımının, bir başka açıdan ele alınmasıyla birlikte bağımsızlık kavramının önem kazandığı görülmektedir. Bu çerçevede, cumhuriyetçilik bir anlamda bağımlılık yokluğu olarak içerik kazanmaktadır. İmparatorlukların dağılması, sömürgelerin uluslaşması ya da ulus devletlerin birer bağımsız siyasal yapılanmalara dönüşmeleri sırasında bağımlılık yokluğu durumunun açık bir göstergesi olarak tam bağımsızlığın gündeme gelmesi, cumhuriyetçilik akımına yeni ve çağdaş bir anlam kazandırmaktadır. Batı dillerinde bu durumun karşılığı olarak öne çıkan yurtseverlik kavramı da, tam bağımsızlığı hedefleyen cumhuriyetçi akımların içeriğini doldurmaktadır. Vatan aşkı ile yanıp tutuşan, kendi vatanındaki devleti bir cumhuriyet olarak algılayan bütün cumhuriyetçi yurtseverler,

lkelerindeki cumhuriyet devletinin diğer devletlerin yanında çok daha iyi bir durumda olmasını idealize ederler ve bu doğrultuda bir uluslararası rekabet düzeninde geleceğe yönelik kutsal bir mücadeleyi göze alarak her türlü özveride bulunmayı karşılıksız olarak peşinen kabul ederler. Cumhuriyetçi yurtseverliğin, her türlü baskı ve tahakküm ile ya da keyfi gler yolu ile n kesilmek istenen demokratik toplumlar için toplumsal ve siyasal bir tedavi yöntemi olduğu genel olarak benimsenmektedir. Cumhuriyetçi yurtseverlik, ancak zgr bir toplum düzeninde var olabilirken, aynı zamanda bu hak ve özgürlükler düzeninin koruma koşullarını da bir anlamda rejimin geleceği açısından yaptırımı bağlamaktadır. Genel anlamda cumhuriyetçi yurtseverlik hiçbir biçimde siyaset öncesi kavramlara başvurmaksızın zgr insanların oluşturduğu ileri bir siyasal topluma olan bağlılık ve saygı ile açıklanabilmektedir. lke sevgisi, bilinçli cumhuriyetçi toplumlarda yurtseverlik duygusunu bir anlamda cumhuriyet rejiminin güvencesi konumuna getirebilmektedir. Bilinç sahibi kişilerin kendilerini zgr kılan her ülkeyi vatanları olarak benimseyebilmeleri uygulamada çok zor olmaktadır. Ne var ki, okumuş insanların sahip oldukları bilinç düzeyi ile kendi ülkelerine olan bağlılıklarıyla cumhuriyetçi yurtseverlik aşamasına geldikleri ve böylece cumhuriyetçilik akımının her geçen zaman dilimi içerisinde güçlendiği anlaşılmaktadır. Baskı ve dış hegemonya altındaki ülkelerde, ülkeleri zgr olmayan durumlarda cumhuriyetçi yurtseverlerin yaşadıkları ülkelerini özgürleştirme misyonunu kutsal bir görev olarak benimsedikleri ortaya çıkmaktadır. Siyasal bir düzen ve yaşam biçimi olarak bir siyasal kültür yapılanmasını yansıtan cumhuriyetin, cumhuriyetçi yurtseverlik sayesinde en üst düzeyde gelişmişlik aşamalarına gelebildiği söylenebilmektedir. Bağımlılık yokluğu olarak özgürlük ve yurtseverlik ağdaş anlamda cumhuriyetçiliğin ana esaslarıdır.

Cumhuriyetçilik, aydınlanma ağı ile beraber Rönesans ve Reform sonrasında batı ülkelerinde diğer siyasal akımlardan ayrı olarak bağımsız bir çizgide gelişmeler göstermiştir. İmparatorlukların dağılmasında, krallık devletlerinden ulus devletlere geçilmesinde, sömürgelerin uluslaşmasında, çeşitli ülkelerde zaman içerisinde cumhuriyet devletlerinin kurulmasında önde gelen görevler yerine getirmiştir. Bazı ülkelerde cumhuriyetçi önderlerin öncülüğünde toplumsal hareketler olarak cumhuriyetçilik örgütlenerek siyasal alanda etkinlik kazanmış, bazılarında da hızla partileşerek siyasal parti konumunda siyaset sahnesindeki yerini almıştır. Batının gelişmiş ülkelerinde görülen siyaset yelpazesi içerisinde cumhuriyetçi akımların daha çok siyasal partiler olarak öne çıktıkları ve örgütlü bir biçimde kendi ülkelerinin kaderlerinde etkili oldukları görülmektedir. Dünyanın en büyük cumhuriyet devletlerinden birisi olan Amerika Birleşik Devletlerindeki iki büyük siyasal partiden birisi cumhuriyetçi partidir. Başta Fransa olmak üzere, bazı Avrupa lkelerinde de cumhuriyetçi parti adını taşıyan çeşitli siyasal partiler siyaset sahnesinde cumhuriyetçi birikimin temsilciliğini yapmaktadırlar. Her ülkede ortak kamusal alanda temel hak ve özgürlüklerin korunması ve güvence altına alınması ile birlikte, bütün yurttaşların eşit bir statüde ülke yönetimine en üst düzeyde katılabilmesi ve ülkelerinin tam bağımsız bir konumda yollarına devam edebilmesi için; bu cumhuriyetçi partiler, yeni tahakküm, hegemonya ve baskıcı düzen peşinde koşmakta olan siyasal ve ekonomik g merkezlerine karşı halk kitlelerinin ve insanlığın kazanımlarının korunabilmesi doğrultusunda etkinliklerini sürdürmektedirler. Cumhuriyetçi partiler her ülkede cumhuriyetçi siyasal birikimin başlıca temsilcileri olarak geleceğe dönük çalışmalarını başarıyla sürdürmektedirler.

Bir devlet ve toplum yönetim biçimi olarak cumhuriyet rejimlerinin kurucusu ve koruyucusu cumhuriyetçilik akımlarıdır. Bir bağımsızlık, tahakkümsüzlük düzeni olarak cumhuriyet devletlerinde insanların her yönden tam olarak zgr, eşit ve bağımsız olabilmeleri cumhuriyetçi akımların siyasal etkinlikleri sayesinde sağlanabilmiştir. İnsanların kardeşçe, dostça ve bir büyük dayanışma düzeni çatısı altında yaşamlarını sürdürebilmeleri cumhuriyetçi akımların

başarılı olmaları sayesinde gerçekleştirilebilmiştir. Topluları meydana getiren bütün sosyal kesimlerin bir büyük uzlaşma çerçevesinde bir arada yaşayabilmeleri gibi son derece olumlu bir sonuç, cumhuriyetçilik ve bu doğrultuda geliştirilen yurtseverlik sayesinde sağlanabilmiştir. İnsanların ve değişik toplum kesimlerinin birbirlerini oldukları gibi kabul ederek, bir büyük uzlaşma ortamında karşılıklı anlayış ve dayanışma ortamı içinde varlıklarını sürdürebilmeleri, cumhuriyet rejimlerin ve cumhuriyetçi akımların getirdiği ilkeler ve başarılı uygulamalar ile elde edilebilmiştir. Cumhuriyetçi özgürlük ve yurtseverlik dengelerinin korunabilmesiyle de, elde edilmiş olan cumhuriyetin kazanımları her türlü tehdide rağmen korunabilmekte ve sürdürülebilmektedir. Gerçek anlamda cumhuriyet rejimlerinde, halkın temsilcileri serbest seçim yolu ile en üst noktalara gelebilmeli ama süreleri dolduğunda da geldikleri yerlere geri dönerek rejimin halkçı yönünü koruyabilmelidirler.

Anıl ÇEÇEN

KAYNAKÇA

Ana Britanice

Büyük Larousse

ÇEÇEN, Anıl, **Atatürk ve Cumhuriyet**, İmge Yayınları, Ankara 1998.

OKUTAN, Cevat, **Cumhuriyetçi Paradigma**, Paradigma Yayınları, İstanbul 2006.

PETİT, Philip, **Cumhuriyetçilik**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1998.

TUNÇEL, Ahu, **Cumhuriyetçi Özgürlük**, Bilgi Üniversitesi Yayını, İstanbul 2010.

Türk Hukuk Lügati, Türk Hukuk Kurumu, Ankara 1956.

Türkçe Büyük Sözlük

VİROLİ, M., **Vatan Aşkı ve Yurtseverlik Üzerine**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1997.

19/08/2022 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/cumhuriyetcilik/?pdf=3713> adresinden erişilmiştir